

# Mühendislik Prensipleri ve Etigi

**Dr. Öğr. Üyesi Aslı Eyecioğlu Özmanlu**

**aozmanlu@bartin.edu.tr**

# Konular

Richard O. Mason bilgisayar çağının etik sorunlarını dört ana başlık altında incelemiştir (1986) :

Bu ana başlıklar İngilizce karşılıkları **PAPA** sözcüğünü oluşturan Mülkiyet, Doğruluk, Gizlilik ve Erişim sorunlarıdır.

1. **Fikri mülkiyet (Property)**
2. **Doğruluk (Accuracy)**
3. **Gizlilik (Privacy)**
4. **Erişim (Accessibility)**

# Gizlilik (Privacy)

Bireylere ait kişisel bilgi

- hangi koşullar altında,
- hangi güvence ile
- ne ölçüde paylaşılmalıdır.

Kişisel veriler gelişen teknolojilerle birlikte artık çok daha kolay ulaşılabilir ve paylaşılabilir hale gelmektedir.

# Gizlilik (Privacy)

Mason (1986) bu durumu farklı veri tabanlarından elde edilen bilgilerin birleştirilmesi ile bireyler hakkında daha detaylı bilgilerin oluşturulması ve oluşturulan bilgilerin kullanılması olarak örneklendirmiştir.

# Gizlilik (Privacy)

**Gözetleme:** Kişilerin izlenmesini sağlayan teknolojiler.

- Kredi Kartları
- Cep Telefonları
- Video Kameralar
- Yüz Tanıma
- Plaka Tanıma

# Doğruluk (Accuracy)

Doğruluk,

- bilginin doğruluğundan ve güvenilirliğinden kim sorumludur?
- hatalı bilgilerden kim sorumlu tutulmalıdır?”

soruları ile açıklanmaya çalışılmıştır.

# Doğruluk (Accuracy)

Web 2.0 teknolojileri ile birlikte kullanıcıların içerik oluşturması, yanlış bilgilerin kolay oluşturulmasını ve kolay şekilde paylaşılmasını sağlamaktadır. Bu yanlış bilgiler hayati önem taşıyabilmektedir.

1980 yılında **Milli Hava Tahmin Servisi**'nin Georges Kıyısı yakınlarında meydana gelen fırtına hakkında yanlış bilgi vermesi ve bu servisi takip eden bir gemi mürettebatından birinin fırtınada ölmesi örnek olarak verilebilir (Mason, 1986).

# Erişim (Accessibility)

Erişim,

- dijital ortamdaki bilgiye erişim olanağı nasıl sağlanmalıdır?
- kullanılan teknolojiler hakkında bireylerin ne düzeyde becerilere sahip olması gerekmektedir?

soruları ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Mason (1986) bu boyutta okuryazarlığa ve bilgi sistemlerinin ulaşılabilir olmasına değinmiştir.

- Medya Okur Yazarlığı



# Erişim (Accessibility)

## Medya Okur Yazarlığı

Medya okuryazarlığı, yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik gösteren formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vs. ) mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanabilmek olarak tanımlanabilir.

Medya Okuryazarlığı, izleyicinin medyayı bilinçli okumasına katkı yapmakta, kendini rahat ifade edebilmesi, toplumsal hayata daha aktif ve yapıcı iştiraki sağlanmaktadır. Medya okuryazarlığı, medya iletilerini doğru algılayabilecek donanıma sahip olma ve zamanla iletler üretebilme yeteneğini kazanmaktır.

# Erişim (Accessibility)

## Medya Okur Yazarlığı Derneği

Kamu Sağlığı için Kraliyet Topluluğu'nun (RSPH) yaptığı araştırmada sosyal medya platformlarının ruh sağlığını korumak için daha çok çaba harcaması gerektiği vurgulandı.

- Sosyal ağların hangileri yararlı hangileri zararlı
- 14-24 yaş arasındaki 1479 genci kapsayan bir araştırma
- Beş popüler sosyal ađ arasından en olumsuz etkiye sahip olanlar incelendi:
- En olumlu etki bırakan: **Youtube**, sonra **Twitter** ve **Facebook**
- En olumsuz etki bırakan: **Snapchat** ve **Instagram**

# Örnek Olay: Facebook veri sızdırma



**2010** - Mark Zuckerberg -Facebook

**‘Mahremiyet artık toplumsal bir norm değil.’**

**2018** - 50 milyon Facebook kullanıcısının bilgileri Cambridge Analytica şirketi tarafından izinsiz kullanıldı.

Cambridge Analytica vatandaşların kişisel bilgilerine dayanarak oylama kalıplarını tahmin etmelerini ve daha sonra siyasi partilerin seçmenleri özel reklam ve mesajlarla hedeflemelerine yardımcı oluyor. Donald Trump ve Brexit seçim kampanyalarında Cambridge Analytica şirketi kullanıldı.

**Christopher Wylie**- Whistleblower of Cambridge Analytica

# Örnek Olay: Facebook veri sızdırma



**Federal Ticaret Komisyonu(FTC)'nda Tüketici Koruma Bürosu'nun yöneticisi olarak Facebook'un gizlilik ihlalleriyle ilgili soruşturmayı yürüten David Vladeck'e göre FTC,**

- **İhlal başına 40.000\$'a kadar ceza verebileceğini ve**
- **50 milyon kullanıcının rızasının ihlal edilmesi halinde toplam cezanın trilyon dolarlara ulaşabileceğini belirtiyor.**

# Örnek Olay

**ABD-Pennsylvania'da bir okul öğrencilerine dağıttığı laptoplarda kameraları uzaktan aktive eden bir yazılım yüklüyor, öğrencilerin haberi olmadan onları izliyor.**

Yazılımın indirilme sebebinin laptopların kaybolması durumunda kolay bulunabilmesi olduğu öne sürülüyor.

*Dava sonrası **\$610.000** ceza ödenmesine karar veriliyor.*

# Örnek Olay

- Apple, Google Android ve Microsoft Windows kullanıcıların lokasyonlarını gizlice takip ediyor.
- **Google Analytics**
- Pek çok web sitesi ziyaretçi sayılarını Google Analytics ile takip ediyor.
- Google, bu sitelerin ziyaretçilerinin IP adreslerini izliyor
- Ziyaretçinin Google hesabı varsa kim olduğunu belirleyebiliyor

# Veri neden önemli ?

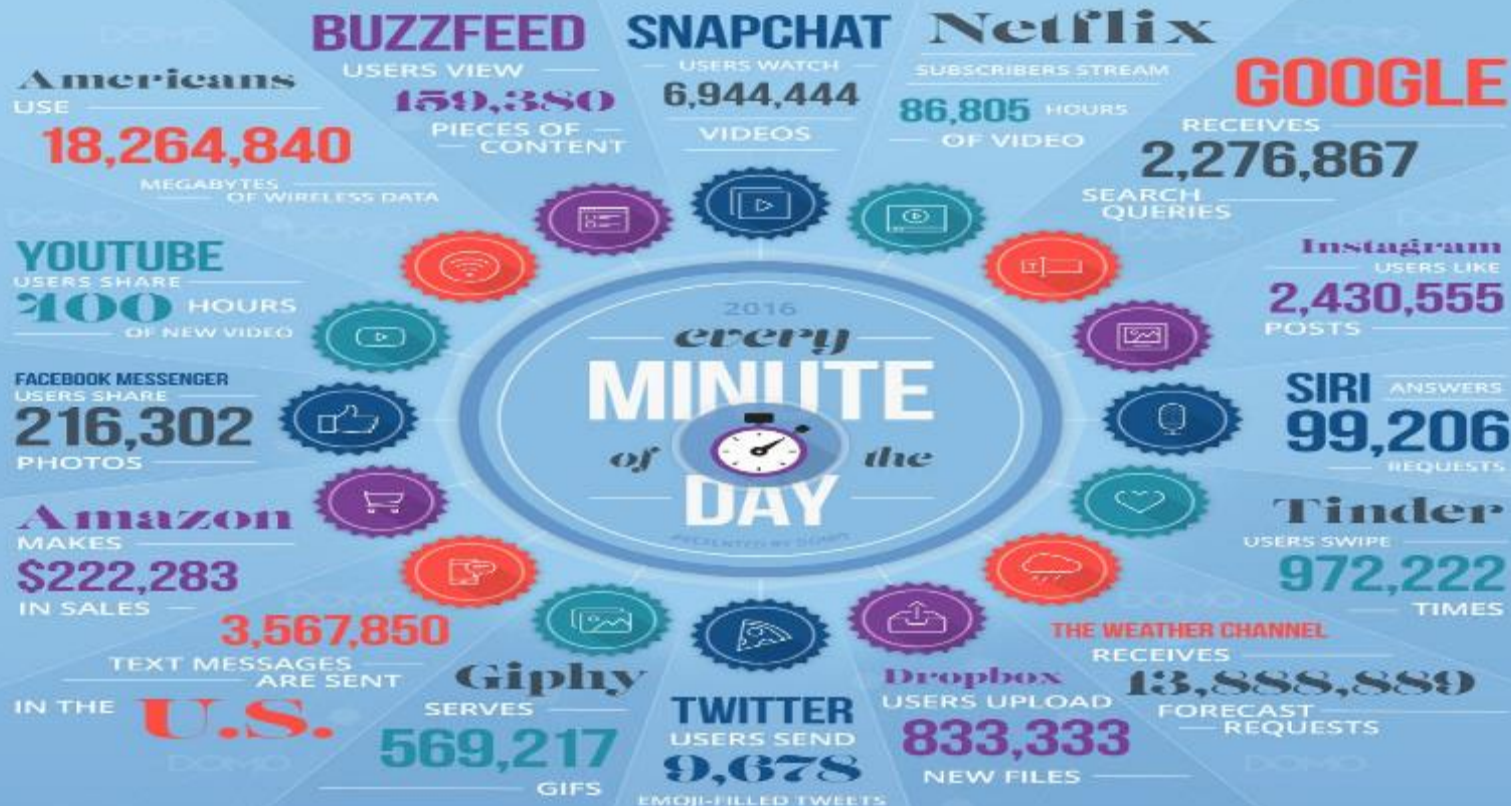
Veriye dayalı karar verme teknolojilerinin gelişmesiyle, şirketler reklam kampanyaları, ürün geliştirme vb çalışmalarda üretilen veriden yararlanıyorlar.

**‘Data is the new oil of 21<sup>st</sup> century ’**

**Veri, 21. yüzyılın yeni petrolüdür.**

# DATA NEVER SLEEPS 4.0

How much data is generated every minute? In the fourth annual edition of Data Never Sleeps, newcomers like Giphy and Facebook Messenger illustrate the rise of our multimedia messaging obsession, while veterans like Youtube and Snapchat highlight our insatiable appetite for video. Just how many GIFs, videos, and emoji-filled Tweets flood the internet every minute? See for yourself below.



Data has become the new enterprise currency. The ability to collect, analyze, and leverage it effectively will distinguish the best from the rest. Domo helps you stay ahead by bringing your data and people together in the cloud, where everyone in your organization can easily access the information they need to make faster, better-informed decisions and optimize business performance.

Learn more at [www.domo.com](http://www.domo.com)





# KAYNAKLAR

1. Mason, Richard. (1986). Four Ethical Issues of the Information Age. Management Information Systems Quarterly - MISQ. 10. 10.2307/248873. (Accessed at: [https://www.researchgate.net/publication/242705009\\_Four\\_Ethical\\_Issues\\_of\\_the\\_Information\\_Age](https://www.researchgate.net/publication/242705009_Four_Ethical_Issues_of_the_Information_Age))
2. Turgut Uyar, Ders Notları, Slideshare: <https://www.slideshare.net/uyar/presentations/2?order=latest>
3. Bülent Bolat, Ders Notları, <http://www.yildiz.edu.tr/~bbolat/etik.pdf>
4. <http://facstaff.elon.edu/andersj/ethicsdiscussion.html>

*Bu ders notları yukarıda belirtilen çoğunlukla yukarıda belirtilen kaynaklar kullanılarak ve diğer kaynaklardan (internet, kitap, makale vb.) esinlenerek derlenmiştir. Emeği geçen herkese teşekkür ederim.*